

UPPSALA
UNIVERSITET

Rapport nr 5, 2015

Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 6 och 9. Sammanställning av lärarenkät 2015

Andreas Alm Fjellborg

Förord

Rapportserien *Om nationella prov i Geografi* kommer att redovisa studier och diskutera resultat i syfte att kontinuerligt utveckla och kvalitetssäkra ämnesproven i geografi. Under arbetet med att utveckla ämnesproven i geografi fann provgruppen ett behov av en plats där studier utifrån olika aspekter av ämnesproven kan publiceras för en större läsekrets. Vi vill med denna rapportserie även stimulera till diskussion i och om ämnet geografi, dess syften, innehåll och metoder samt stödja ämnesdidaktisk forskning, kunskapsbildning, utbildning och undervisning.

Gruppen för nationella prov i geografi för åk 6 och 9 arbetar sedan 2012 på Skolverkets uppdrag vid Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet.

Uppsala i september 2013

Lena Molin
Projektledare för Nationella prov i geografi åk 6 och 9
Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier
Uppsala Universitet

Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 6 och 9

Sammanställning av lärarenkät 2015

Inledning

I anslutning till ämnesprovet i geografi ombeds lärarna, vars elever har genomfört provet, att besvara en enkät via provgruppens hemsida (www.natprov.edu.uu.se). Samtliga lärare får inloggningsuppgifter utskickade i häftet *Lärarinformation* tillsammans med upplysningar angående provet samt vilka elevresultat som lärarna också skall rapportera in via webben.

Efter regeringsbeslut under våren 2015 blev de nationella proven i SO/NO frivilliga för årskurs 6. Detta omfattar också ämnesprovet i geografi. Därmed innehåller denna sammanställning besvarade enkäter från lärare och skolor som frivilligt genomfört proven. Detta påverkar urvalet samt även svarsfrekvensen. Resultaten som rör årskurs 6 som redovisas i denna enkät bör tolkas med detta i beaktande, särskilt i jämförelser mellan prov över tid.

I denna sammanställning redovisas enkätsvaren från lärarna som besvarat den och resultatet för årskurs 6 och årskurs 9 redovisas parallellt. Inledningsvis kan sägas att 148 lärare (52 män och 94 kvinnor, 2 svar saknas) i årskurs 6 besvarade enkäten och för årskurs 9 svarade 341 lärare (153 män och 185 kvinnor, 3 svar saknas). Den stora merparten av lärarna i båda årskurserna som genomförde provet har relativt lång erfarenhet av undervisning (11-21 år) något som visas i diagram 1 och 2. Vissa skillnader gentemot föregående år är värda att påvisa. I årskurs 6 har nästan 50 % av lärarna 11-20 års erfarenhet jämfört med knappa 40 % 2014, i årets prov sjunker andelarna med 21 eller fler år samt 4-10 år med närmare 5 % vardera. Årskurs 9 däremot uppvisar relativt likartad fördelning som föregående år.

Diagram 1. Antal år i yrket, åk 6 (N=148)

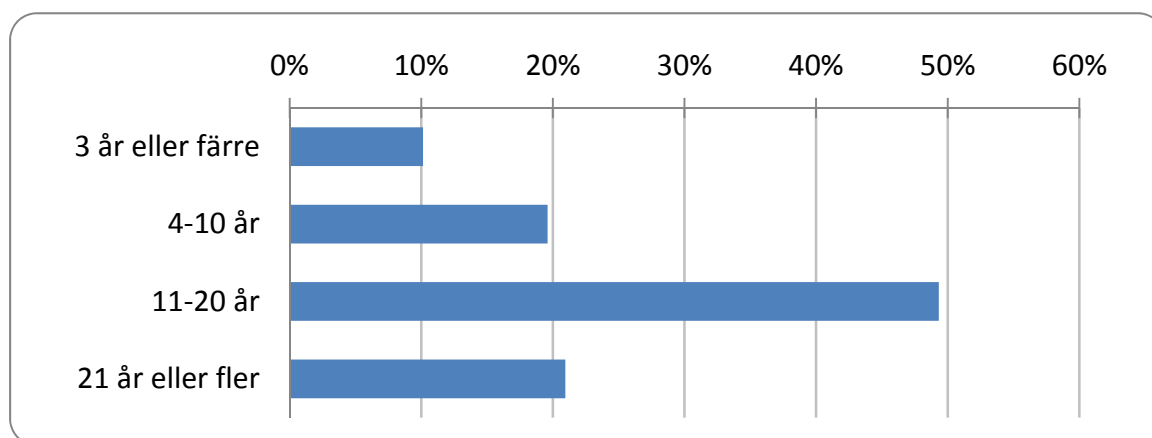

Diagram 2. Antal år i yrket, åk 9 (N=341)

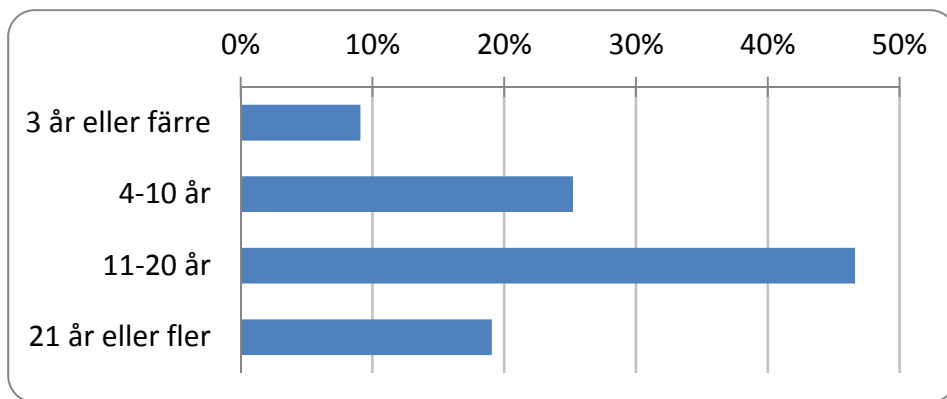

Diagram 3 och 4 visar att det finns en stor spridning när det gäller antal högskolepoäng i geografi för lärare som undervisar i ämnet och ansvarar för genomförande av proven. I årskurs 6 saknar nästan 13 % av lärarna utbildning i geografi och för lärare i åk 9 är siffran högre, ca 24 % saknar helt utbildning i ämnet. För årskurs 6 är detta en förändring gentemot tidigare år då 25 % av lärarna som genomförde provet 2014 saknade utbildning i geografi, en avsevärd ökning av utbildade geografilärare således. För årskurs 9 har andelen som saknar utbildning i geografi sjunkit med närmare 6 %. Sammantaget har årskurs 6 lärarna en generellt längre utbildning i geografi jämfört med tidigare år, och i årskurs 9 kan vi skönja något längre utbildning i geografi, om än marginell.

Diagram 3. Antal högskolepoäng i geografi, åk 6

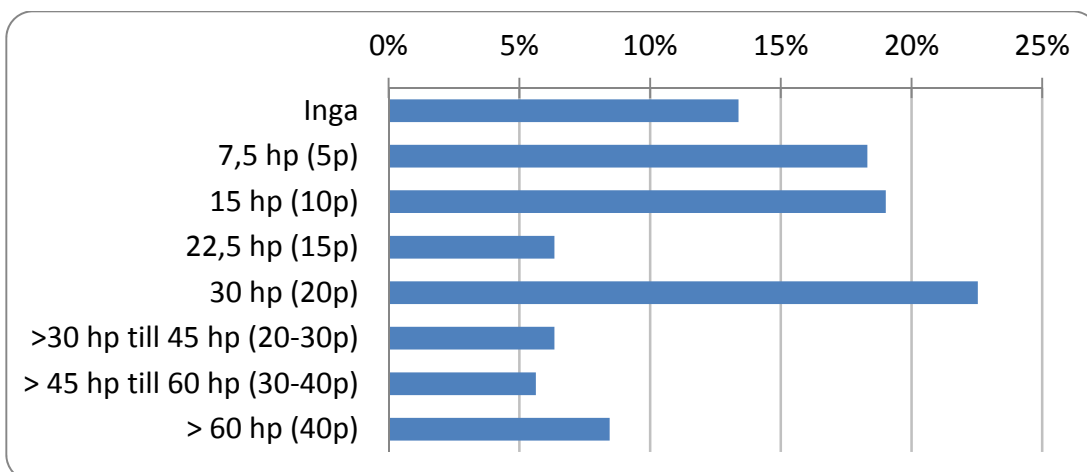
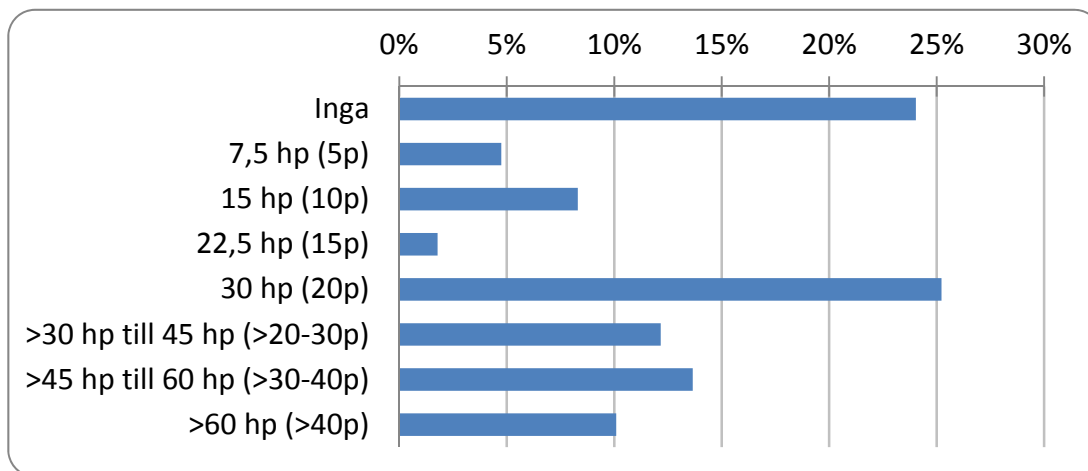

Diagram 4. Antal högskolepoäng i geografi, åk 9

Enkätens frågor

Enkäten som lärarna ombetts besvara bestod av en inledande del med bakgrundsinformation som presenterats ovan samt information om kommun och ålder hos lärarna. Därefter ställdes generella frågor kring lärarnas och deras elevers uppfattning om ämnesprovet i geografi. Efterföljande frågor var strukturerade utifrån olika teman som redovisas nedan. I anslutning till dessa frågor kunde lärarna lämna kommentarer.

Förberedelser inför det Nationella provet

Majoriteten av lärarna har använt sig av provuppgifter som tillhandahållits genom provgruppens hemsida (51,7 % i årskurs 6 samt 67,1% i årskurs 9). I 51,3 % (årskurs 6) och 67,7 % (årskurs 9) av fallen har läraren gjort någon form av särskilt undervisningsinsats när beskedet att skolan tilldelats nationella prov i geografi. Enligt kommentarerna kring denna fråga handlade undervisningsinsatserna dels om repetition av tidigare undervisning samt övningar och genomgång utifrån föregående års prov. Anmärkningsvärt är att det förekommer kommentarer att lärare repeterar förmågan att argumentera och diskutera i flera led, särskilt i årskurs 6, något som tidigare år inte förekommit.

Helhetsbedömning, omfattning och svårighetsgrad

Diagram 5. Lärarnas uppfattning om provet, åk 6.

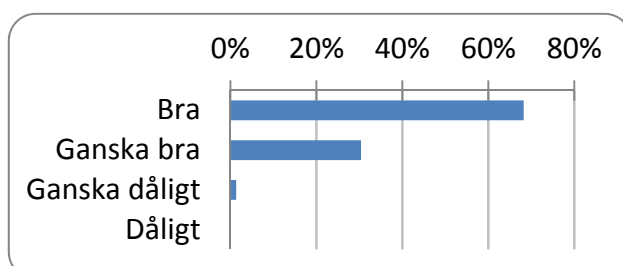
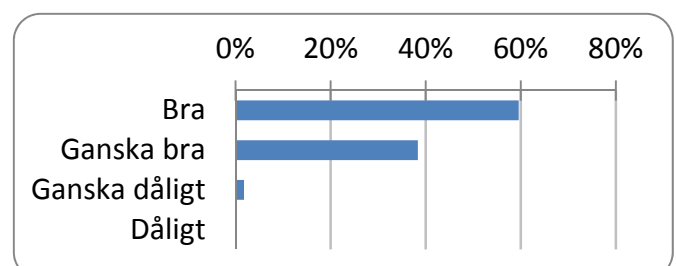

Diagram 6. Lärarnas uppfattning om provet, åk 9.

Helhetsbedömningen (diagram 5 och 6) visar att de flesta lärare anser att provet var ganska bra eller bra. 98,7 % av lärarna i årskurs 6 och 98,1 % i årskurs 9 svarade något av dessa två alternativ. Reaktionerna på provet kan därmed anses vara mycket positiva. Detta är en ordentlig förbättring (från 88,4 % till 98,7 %) för årskurs 6 jämfört med 2014. Samt en liten ökning vad gäller årskurs 9 (från 97,2 till 98,1 %). Frågan rörande omfattningen av provet visar att den stora merparten av lärarna anser att provet varit lagom omfattande. Dock är det något över 14,8 % av lärarna i årskurs 6 som anser att det är för omfattande (30 % svarade detta 2014) och motsvarande siffra i årskurs 9 är ca 26,8 % (22 % år 2014). De mer kritiska kommentarerna i årskurs 6 handlar till viss del om omfånget på provet generellt och andra kommentarer lyfter fram ”resonerafrågor” som ibland anses vara för många och för svåra. Men de flesta kommentarerna handlar om att provet visar upp en bra variation som på ett bra sätt fångar elevernas kunskapsnivåer inom geografiämnet. För årskurs 9 är det positiva kommentarer kring balansen mellan öppna och slutna svarsalternativ. Dessutom påpekas variationen i uppgiftsformat som mycket positivt. Vissa lärare anser att *resonerafrågor* tar för lång tid att bedöma och att de är svårbedömda. Samtidigt finns flera kommentarer som är kritiska till att samma förmåga testas på flera frågor, dock finns det många kommentarer som påpekar samma sak men att det är positivt att testa samma förmåga flera gånger så att eleverna får fler chanser att nå de högre betygsstegen. Sammantaget anser lärarna i årskurs 9 att provet är varierande men något omfångsrikt.

	För lätt	Lagom	För svårt	Total
Delprov A	1,35%	95,27%	3,38%	148
Delprov B	2,04%	91,16%	6,80%	147
Totalt	1,69%	93,22%	5,08%	

	För lätt	Lagom	För svårt	Totalt
Delprov A	2,97%	93,18%	3,86%	337
Delprov B	2,72%	94,26%	3,02%	331
Totalt	2,84%	93,71%	3,44%	668

Bedömningen av svårighetsgraden i de olika årskursernas respektive delprov visar på en ganska stor samstämmighet om att proven var lagom svåra. En del av lärarna anser att provet är svårt, särskilt Delprov B, men i en jämförelse med föregående år (För svårt (i) Delprov A 20 % (ii) Delprov B 32 %) visar det på en klar förbättring när det gäller upplevelsen av provets svårighetsgrad. Men den stora merparten i båda årskurserna anser att provet är lagom svårt. Det är viss skillnad jämfört med 2013 år, då cirka 89 % i båda årskurserna ansåg att provet var lagom svåra i båda årskurserna, och stor skillnad från 2014 då 74 % ansåg att det var lagom svårt i åk 6

samt 89 % i åk 9. 2015 års prov visar således på en klar förbättring när det gäller den svårighetsgrad som lärarna anser att provet har.

En del av förklaringen till att det är mer samstämmighet i hur svårighetsgraden upplevs mellan årskurserna är att fler lärare var nöjda med balansen mellan öppna och slutna frågor i årskurs 6, jämfört med tidigare år. 2014 ansåg 74,6 % av åk 6-lärarna att balansen var bra, 2015 är 95 % av lärarna av den uppfattningen. Svaren i årskurs 9 är liknande mellan åren, 84-85 % av lärarna anser att balansen är bra. Återigen skall vi tolka dessa jämförelser med viss försiktighet, i och med frivilligheten av proven i årskurs 6. Det är fullt möjligt att urvalet av skolor och klasser som genomfört provet, tillsammans med frivilligheten i inrapporteringen av resultat och enkät kan snedvrída underlaget för dessa sammanställningar.

Lärarinformation

En övervägande del av lärarna anser att häftet med lärarinformation var ett tillräckligt stöd i förberedelserna inför provet, 98,6 % i årskurs 6 och 99,4 % i årskurs 9. Detta visar på en förbättring gentemot föregående års prov och lärarinformation, om än marginell från redan höga nivåer. Mer glädjande är att intrycket av lärarinformationen är fortsatt hög.

Anpassningar och elever i behov av särskilt stöd

Flertalet lärare anger att förlängd provtid samt läs- och skrivhjälp har använts då det behövs. CD:n med inläst prov har använts ganska flitigt, lärare och elever upplever den som bra. Ca 32 % av lärarna i årskurs 6 har gjort någon form av anpassning medan ca 31 % i årskurs 9 har gjort anpassningar. Det handlar främst om det som nämnts ovan, men också uppläsning av provfrågor (ej via CD:n).

Elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk

På frågan som rör hur provet har fungerat för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk har ungefär 81,5 % (årskurs 6) och 66,9 % (årskurs 9) angett att provet har fungerat bra eller ganska bra. Lärarna anger att svåra ämnesbegrepp i uppgifterna ställer till problem för eleverna. Många har använt språkstöd och överlag verkar provet fungerat relativt väl.

Särskilt svåra frågor och skrivtid

I årskurs 6 anger 22 % av lärarna att det fanns uppgifter som eleverna hade svårt att förstå, i betydelsen vad dessa uppgifter avsåg. Motsvarande siffra för årskurs 9 var 35 %. I årskurs 6 var det en relativ spridning i vilka frågor som angivits. Dock har flera lärare pekat på att läsförståelsen är viktig för att sätta sig in i en del av uppgifterna. Detsamma gäller för årskurs 9.

Ca 83 % av lärarna i årskurs 6 och 83 % i årskurs 9 ansåg att skrivtiden var lagom lång. Resterande andelar av lärarna fördelade sig relativt jämt mellan att anse att skrivtiden var för tilltagen respektive för kort. Lärarna i årskurs 6 ombads också besvara frågan om huruvida upplägget med 90 minuter per delprov var ett bättre alternativ jämfört med att ha provet 2 x 45 minuter per delprov. 73 % ansåg att dagens 1 x 90 minuter per delprov skulle behållas.

Speglar nationella provet undervisningen?

1,3 % av lärarna i årskurs 6 och 1,3 % i årskurs 9 anger att innehållet i provet har behandlats *i liten utsträckning* eller *inte alls* i undervisningen. Dock anger nästan 41 % av lärarna i årskurs 6 att provets innehåll har behandlats *till viss del* i undervisningen medan nästan 31 % av lärarna i årskurs 9 anger att innehållet behandlats i stor utsträckning. Resterande 57 % i årskurs 6 och 67 % i årskurs 9 anser att innehållet behandlats i hög grad. Överlag förefaller det vara så att innehållet i högre utsträckning har behandlats i undervisningen 2015 jämfört med 2014. Därmed har denna siffra förbättrats tre år i rad.

2014 skrev lärarna i sina kommentarer att en del av undervisningen bedrivits i tidigare årskurser och eleverna kan ha svårt att ha det färskt i minnet. Samtidigt ansåg många lärare att provet har gett dem idéer och tankar inför att planera framtida undervisning såsom diskussion om orsakssamband i flera led. Dyliga kommentarer återfinns även i år. Detta gäller båda årskurserna.

Bedömning, elevprestationer och breddvillkor

Lärarnas huvudsakliga uppfattning var att bedömningsanvisningarna gett dem bra eller tillräckligt stöd i bedömningen av elevernas prov, 87 % av lärarna i årskurs 6 och 90 % av lärarna i årskurs 9. Det som lärarna efterfrågar mest frekvent är fler exempel på elevsvar, både sådana som tydligare klagör skillnaden mellan de olika betygsstegen särskilt för C-nivån. Överlag anger lärarna i årskurs 6 att bedömningsanvisningarna var tydliga och till god hjälp. Viss ökad hjälp kring orsakssamband önskas.

Det finns något fler kritiska kommentarer i årskurs 9, dessa efterlyser också fler elevsvarsexempel och mer information/vägledning kring bedömningen av orsakssamband. Det finns även lärare som anser att bedömningsanvisningarna var omfångsrika och därmed ibland lite röriga. Med detta sagt är det 91 % i årskurs 6 och 91,5 % i årskurs 9 som anser att bedömningsanvisningarna i stort sett är tydliga eller absolut tydliga.

Majoriteten av lärarna har också sambedömt elevernas svar i någon utsträckning, endast 20 % (årskurs 6) och 20 % (årskurs 9) av lärarna anger att de ensamma har bedömt alla elevsvar. Detta är dock en liten ökning mot föregående år. Iögonfallande är ökningen av lärare som själva bedömt samtliga elevers prov. Detta är inte överaskande i årskurs 6, med tanke på frivilligheten i proven. Men för årskurs 9 är det en ganska stor ökning i denna grupp, troligen beroende på stora minskningar bland de som sambedömer vissa elevprestationer.

Tabell 3. Förändring av bedömning (%)	Samtliga	Många	Vissa	Samtliga	Samtliga	På annat sätt	
	elevprestationer har sambedomts	elevprestationer har sambedomts	elevprestationer har sambedomts	elevprestationer bedömts av mig ensam	elevprestationer har bedömts av annan lärare		
Åk 6	1,91	0,64	-4,19	1,98	-0,25	-0,09	
Åk 9	1,55	0,65	-5,65	3,84	-1,51	1,11	

En majoritet av lärarna anser att provresultatet ligger i linje med elevernas övriga prestationer under läsåret. Endast 2,7 % av lärarna i årskurs 6 anser att provresultatet inte överensstämmer, medan 3 % av lärarna i årskurs 9 delar den åsikten.

I enkäten ombads även lärarna att ange om de ansåg att de olika betygsstegen var satta på en lagom nivå, eller för lätta eller svåra att uppnå. Resultaten för respektive årskurs redovisas i tabell 3 och 4. Många lärare angav att kraven på de olika betygsstegen är för högt satta i årskurs 6, 2014, medan 2015 anser några lärare att kraven för E är för låga och kraven för C och A är för höga. Dock är lärarna mer benägna att anse att kraven är rimliga i år jämfört med 2014. För årskurs 9 är det relativt små variationer mellan åren och fördelningen av svaren ter sig relativt lika mellan 2014 och 2015.

Tabell 4. Provbetygsgränser 2014 och 2015 åk 6

	2014			2015		
	För högt	Rimligt	För lågt	För högt	Rimligt	För lågt
E	8,48%	82,84%	8,68%	1,37%	82,19%	16,44%
D	9,63%	89,14%	1,23%	3,52%	90,14%	6,34%
C	11,96%	86,50%	1,64%	4,90%	90,91%	4,20%
B	18,24%	81,15%	0,61%	12,68%	84,51%	2,82%
A	21,60%	76,95%	1,44%	12,59%	80,42%	6,99%

Tabell 5. Provbetygsgränser 2014 och 2015 åk 9

	2014			2015		
	För högt	Rimligt	För lågt	För högt	Rimligt	För lågt
E	1,87%	76,11%	22,01%	1,50%	76,28%	22,22%
D	1,46%	88,29%	10,24%	5,92%	86,92%	7,17%
C	3,89%	89,78%	6,33%	4,94%	90,74%	4,32%
B	8,80%	86,80%	4,40%	11,76%	84,21%	4,02%
A	12,68%	80,98%	6,34%	13,58%	80,25%	6,17%

Även breddvillkoren ansåg lärarna var rimliga, cirka 95 % i årskurs 6 och 85 % av lärarna i årskurs 9.

Sammanställning och användning av elevresultat

Elevernas resultat från det nationella ämnesprovet i geografi kommer att användas i *hög utsträckning* eller i *viss utsträckning* som underlag för elevernas ämnesbetyg, anger 97,5 % av lärarna i årskurs 6 och 95,1 % av lärarna i årskurs 9.

Diagram 7. I vilken utsträckning elevernas provresultat skall vägas in i ämnesbetyg, årskurs 6.

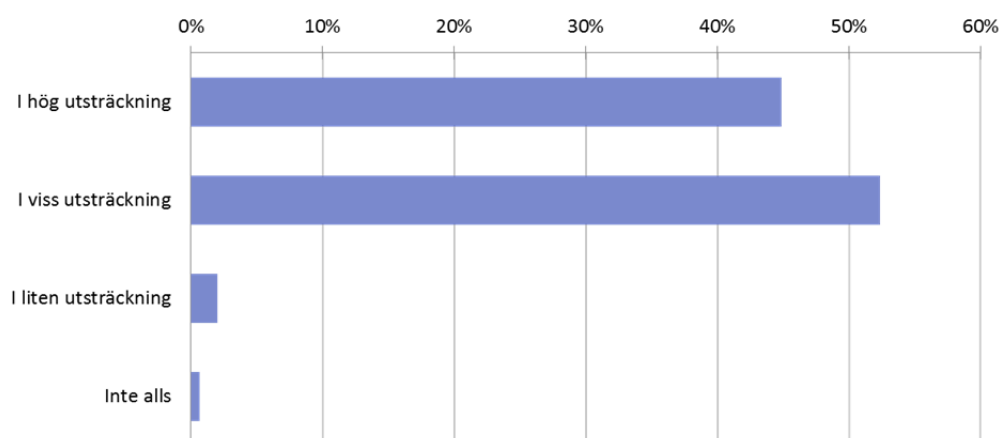
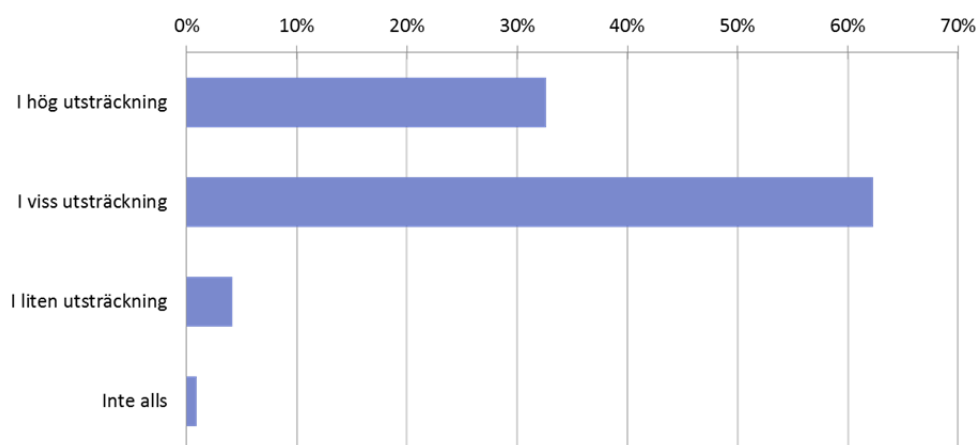

Diagram 8. I vilken utsträckning elevernas provresultat skall vägas in i ämnesbetyg, årskurs 9

Tack till alla lärare

Nationella provgruppen i geografi för åk 6 och 9 tackar lärarna för alla synpunkter och förslag som inkommit via enkäten, och på andra sätt, i anslutning till ämnesproven i geografi 2015. Era förslag och synpunkter är till stor hjälp i det fortsatta arbetet. Vi vill också tacka de lärare som anmält intresse för att delta i utprovningar och andra aktiviteter som provgruppen bjuder in till inför provet 2016. Ni som ännu inte anmält intresse är varmt välkomna att kontakta provgruppen.

Kontakt

Hemsida: www.natprov.edu.uu.se

E-post: natprov.geografi@edu.uu.se

Projektledare: Lena Molin, lena.molin@edu.uu.se

Rapportserien *Om nationella prov i geografi*

Grubbström, Ann & Alm Fjellborg, Andreas & Molin, Lena (2013) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi. Sammanställning av lärarenkät i samband med utprovningssomgången 2013.*

Alm Fjellborg, Andreas & Molin, Lena (2014) *Nationella ämnesprov i geografi och Kravgränssättning översyn och resultat av Angoff-metoden för nationella proven i geografi årskurs 6.*

Grubbström, Ann (2014) *Nationella provet i Geografi. Elevers upplevelser av provet och lärarnas syn på bedömning.*

Alm Fjellborg, Andreas (2014) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 6 och 9. Sammanställning av lärarenkät 2014.*

Alm Fjellborg, Andreas (2015) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 6 och 9. Sammanställning av lärarenkät 2015.*

UPPSALA
UNIVERSITET